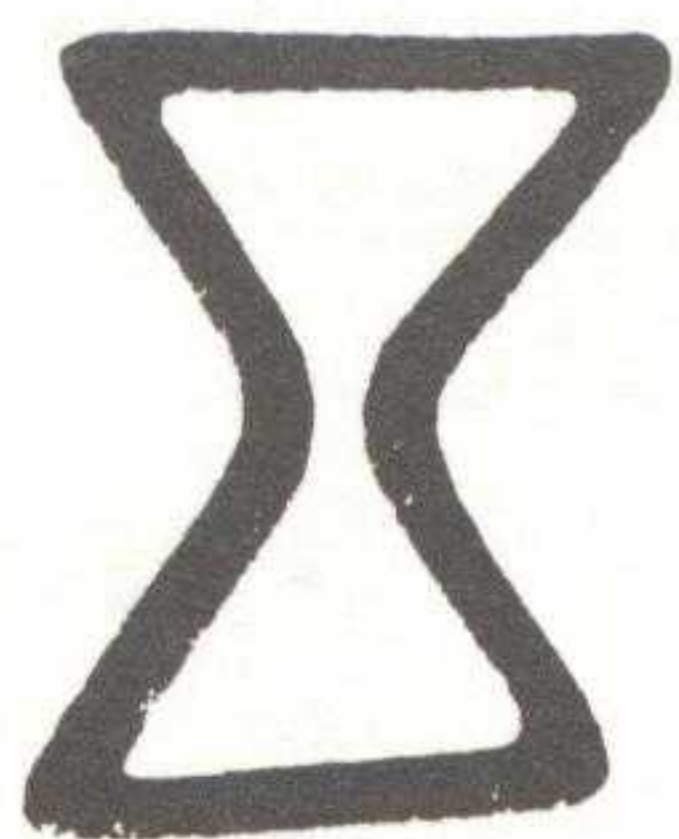

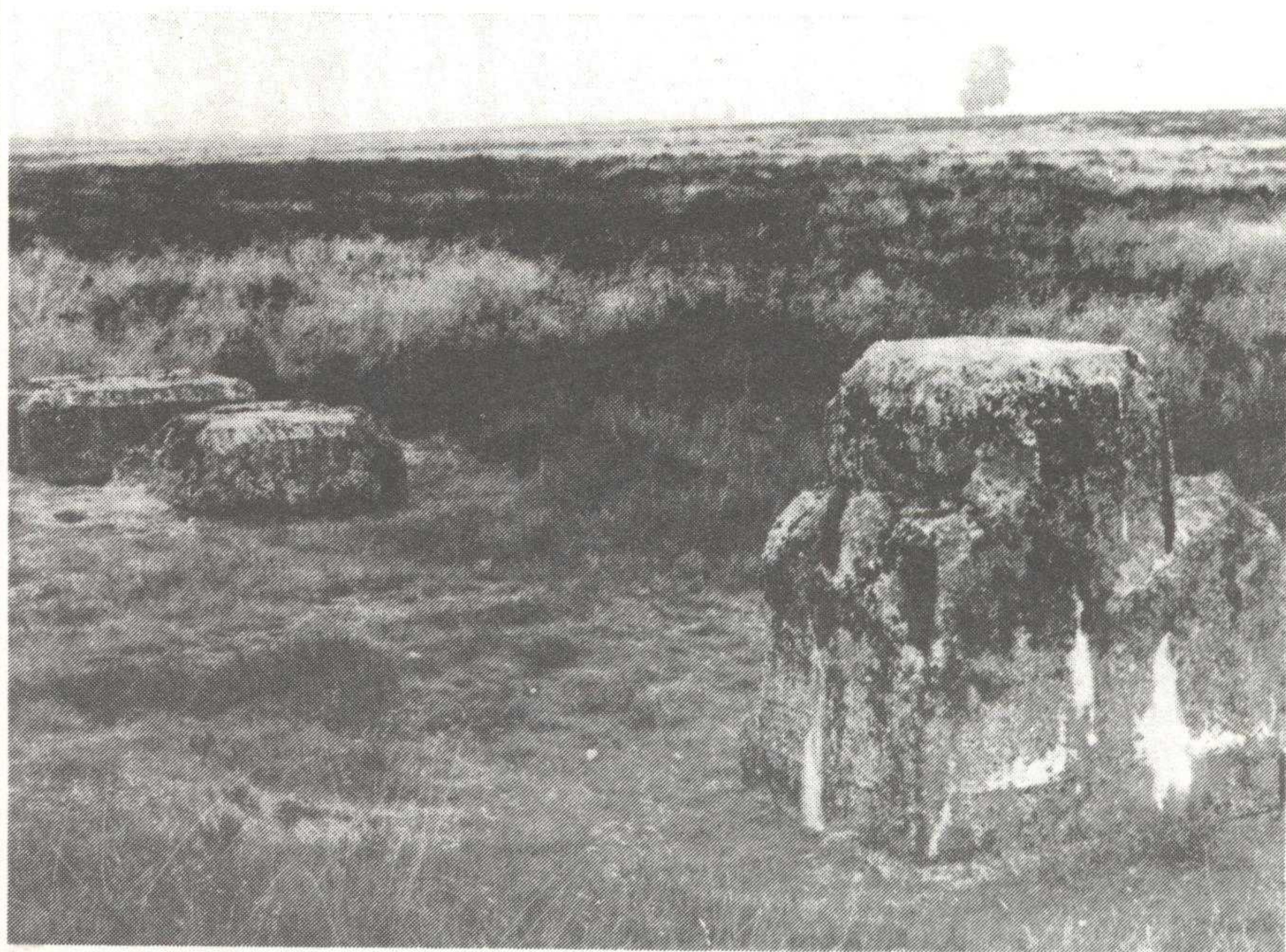

de zandloper

periodieke uitgave van de
Vereniging "Oud-Ede"
verschijnt elk kwartaal

12e JAARGANG - nr. 2

JUNI 1984

De restanten van het voormalig Vluchtelingenkamp op de
Ginkelse Heide, zoals deze nu nog zijn te zien.

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

* Hout

* Board

* Triplex

* Schroten

* Wandplaten

* Deuren

* Draadmateriaal

* Keukens

* Kasten

* Gereedschap

* IJzerwaren

* Verf (vervetal.)

* Schildersgereedschap

* Wandweefsel

* Schuimvinyl

* Rambe assortiment

* Autolakken

* Beitsen, lakken, lijmen enz. enz.

Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

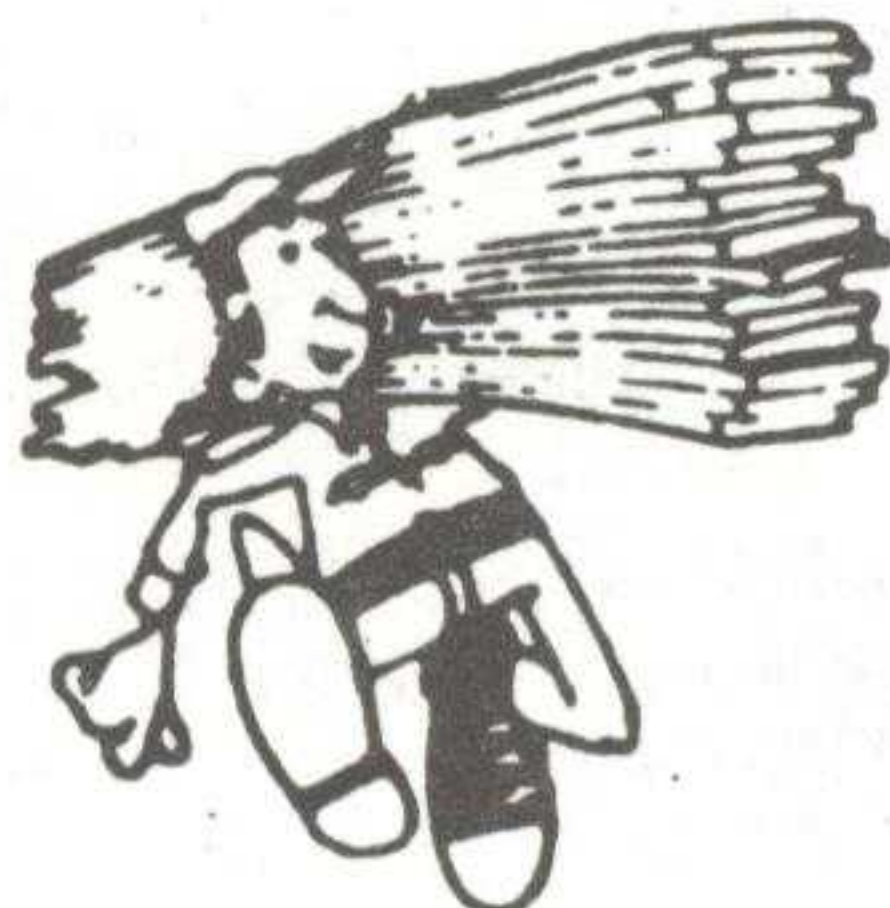
ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

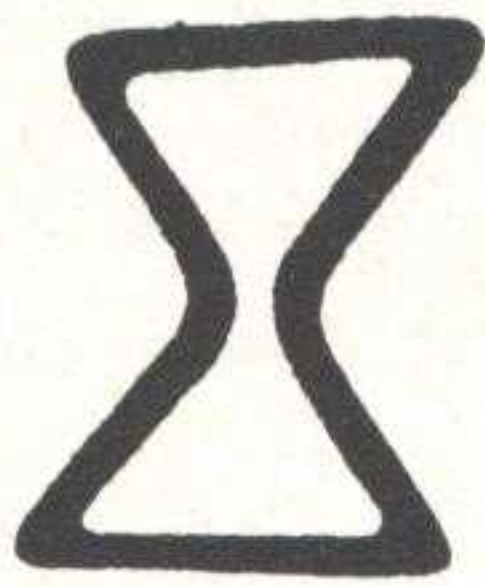
KOLKAKKERWEG 65-67

EDE. TELF. 08380-11680

* Wij geven U een
deskundig advies

* Bezorgen
gratis

de zandloper

periodieke uitgave van de Vereniging "Oud-Ede"

12e JAARGANG - nr. 2 JUNI 1984

DAGELIJKS BESTUUR VERENIGING "OUD-EDE"

voorzitter: D. de Nooy, Wagenaarln 16
6711 GB Ede, tel.: 12373

sekretaris: J. Clant, Amsterdamsewg 67
6712 GJ Ede, tel.: 15997

penn.meester T. Hylkema, Bremln 42
6713 EB Ede, tel.: 18808

ERE-LEDEN H.M. Oldenhof,
J. de Nooy,
G.W. Bos.

AFGEVAARDIGDEN van de VERENIGING

Stichting Ir J. Ubbels, v Irhovenln
Tegelmuseum 9, 6711 MN Ede.

Gem. Monumen-JJG v.d. Pol, Burg. Prins-
tencommissie ln 26, 6711 KD Ede.

MUSEUMADRES Museum Oud-Ede, Museumpln
5-7, 6711 NA Ede
tel.: 19554

CONTRIBUTIE De minimale contributie is
f 15,- per jaar, over te
maken op postrekening
3534268 t.n.v. de penning-
meester van de Ver. Oud-Ede
te Ede.

REDAKTIE van het blad "DE ZANDLOPER"

J. Das, Weerdenstein 205
6714 CP Ede, tel.: 39391

H.J. Nijenhuis, Molenstr 101
6712 CT Ede, tel.: 16838

W. Weijland, Burg. Prinsln
64a, 6711 KG Ede
tel.: 12643

eindred.,
opmaak en
lay-out S.J. Ouwendijk, Nettelhorst
43, 6714 MA Ede
tel.: 33089

VERANTWOORDING VOOR GEPUBLI- CEERDE TEKSTEN

De redactie van "De Zandloper"
is u zeer erkentelijk voor al
uw bijdragen in de kopy.

De verantwoordelijkheid voor
de inhoud van historische en
technische gegevens blijft ech-
ter uitdrukkelijk voorbehouden
aan de inzender van de kopy.

Eveneens kan de redactie van
"De Zandloper" geen verant-
woording op zich nemen voor
het eventueel niet vermelden
van de bron, etc. bij het
plaatsen van stukken en/of
artikelen welke zijn ingezon-
den.

OVERNAME VAN ARTIKELN UIT "DE ZANDLOPER"

Gehele of gedeeltelijke overname
van artikelen uit De Zandloper
is niet toegestaan, behoudens
schriftelijke toestemming van de
redactie van dit blad.

LIDMAATSCHAPKAARTEN en/of MUSEUMJAARKAARTEN

Lidmaatschapkaarten van leden
van de Vereniging Oud-Ede en/of
Museumjaarkaarten kunnen tijdens
de openingsuren worden afgehaald
aan de balie van het museum Oud-
Ede.

KOPY voor "De Zandloper"

Alle kopy voor het eerstvolgende
nummer van De Zandloper graag in-
zenden aan de redactie, p/a Muse-
umplein 5-7, 6711 NA Ede, en wel
vóór:

15 oktober 1984

JUBILEUM VERENIGING OUD-EDE 1924 - 1984

Grote gebeurtenissen werpen hun schaduwen al vast vooruit. De jubileumcommissie is al maanden bezig een passend programma samen te stellen ter gelegenheid van het 60 jarig bestaan van onze vereniging. Zonder dat één en ander al in detail is geregeld, kunnen we reeds nu vast de volgende programmapunten vermelden:

-vrijdag 31 augustus 1984

Receptie in het E.C.C.-gebouw tussen 16.00-17.00 u.
Opening expositie in het museum Oud-Ede te 17.15 u.
Bezichtiging van deze expositie vanaf 17.30 u.

-maandag 10 september 1984

Feestelijke avond in "De Reehorst"; aanvang te 20.00 uur.

-woensdag 12 september 1984

Kindermiddag op het Museumplein; aanvang 14.00 u.

Bovendien zal omstreeks half augustus 1984 een speciaal jubileumnummer van de Zandloper verschijnen, ditmaal niet verzorgd door de vaste redactie, maar door de jubileumcommissie.

PRIJSVRAAG nr. 8

Op een bepaald objekt staan de volgende woorden vermeld:

" DE BEVOLKING VAN EDE "

Welk objekt wordt hier bedoeld? Oplossingen gaarne vóór 15 juli a.s. inzenden of afgeven bij het museum. Bij meerdere goede oplossingen beslist het lot, aan wie ditmaal de fles heerlijke wijn ten deel zal vallen.

De vorige prijsvraag (nr. 7) bleek niet al te moeilijk, want er kwamen ettelijke goede oplossingen binnen. Het juiste antwoord moest zijn: "De dankbare bevolking

van Ede" en dit staat gebeiteld in het mausoleum op de Paasberg. Bij loting is de fles wijn toegekend aan de fam. A. v.d. Hoeve, Sterkenburg 184 te Ede.

TENTOONSTELLING BELGISCH VLUCHTELINGENKAMP

Het verslag dat u hieronder leest over het vroegere Belgische vluchtelingenkamp op de Ginkelse Heide heeft oorspronkelijk gestaan in de eerste jaargang van het blad "ONS NEDERLAND" en verscheen in de loop van het jaar 1917.

De plaatsing van dit verhaal in de Zandloper heeft een speciale reden. Deze zomer is het 70 jaar geleden dat de eerste Wereldoorlog uitbrak. Hoewel Nederland in die tijd neutraal is gebleven, werd ons land toch in dit wereldgebeuren betrokken.

Het vluchtelingenkamp bij Ede is hiervan wel een voorbeeld.

Om verschillende redenen is het goed om in 1984 deze tijd nog eens in de herinnering te brengen.

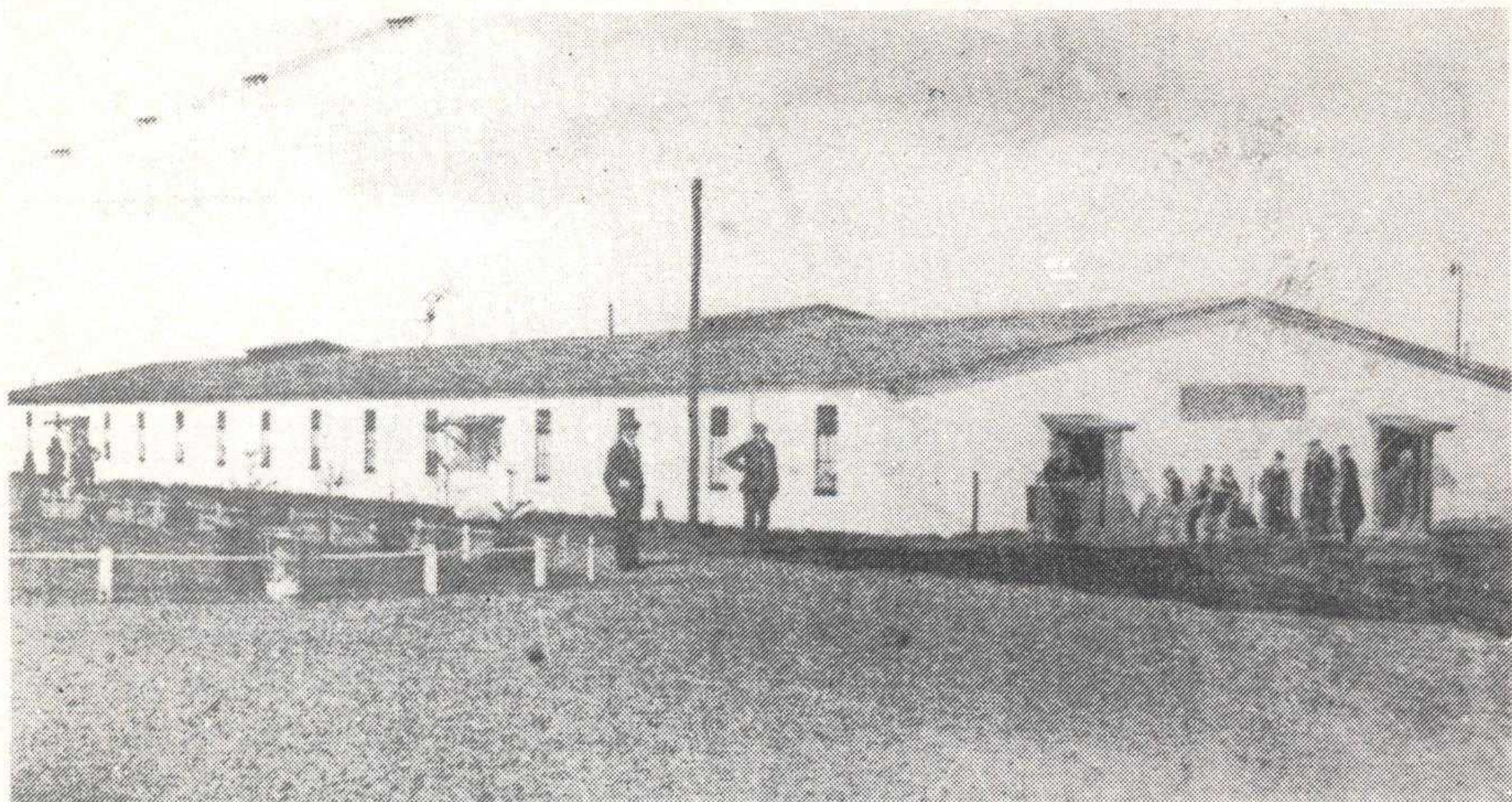
Zoals te doen gebruikelijk komt deze zomer een aantal van deze oud-vluchtelingen nog eens een lang weekend in Ede op bezoek. In het kader van de 70-jarige herdenking zal door de Belgische ambassadeur in Nederland een gedenkteken worden onthuld op het punt op de hei, waar het kamp was gehuisvest.

Verder wordt deze zomer een boek uitgegeven van de hand van de bekende oud-redakteur van de Edese Courant, de heer Willem Verwaijen. Dit boek gaat geheel over dit voormalige vluchtelingenkamp.

Tenslotte houdt het museum Oud-Ede een tentoonstelling over dit kamp en wel van zaterdag 28 juli t/m zaterdag 25 augustus a.s.

Ons museum verwacht vanuit de vereniging veel interesse voor deze kleine, doch ingrijpende tentoonstelling.

Jaap Nijdam.

HET VLUCHTOORD TE EDE.

„Het Deensche Dorp.”

Het is mijn lot altijd op regendagen uit te gaan. Maar er zijn grenzen. — Een dag als die waarop ik „en si gente compagnie” het Deensche dorp bezocht, behoort gelukkig tot de oertijden en vertoont zich bijna niet meer in den onzen.

Het stroomde emmers uit den lagen zwarten hemel — en het rijtuig dat ons bracht van het station tot 't dorp ging sjokkesjok door al dat vallende water.

En in stilte vreesde ik: „Zou het de moeite loonen?”

Dan hield het vehicle stil. — Denk u, de hei eindeloos, begrensd door bosschen toch. Al die bruine somberte van wat na purperen bloei tot somberder dood veroordeeld is.

Kwekerij

A. van der Meyden

Schaapsweg 80

Ede

tel. 08380-15615

En midden daarvan een 150 kleine, witte huizekes, zoo lachend wit, zoo onverstoortbaar jeugdig en vroolijk.

In die huisjes wonen de zeshonderd Belgen, waarvoor de Regeering de zorg heeft overgedragen aan de Centrale Commissie voor de Vluchtelingen, die op haar beurt weer wordt bijgestaan door twee dames van de „Society of Friends”, twee Engelschen, waarvan eene, het hoofd van heel het gedoe Miss A. en een Hollandsch meiske.

Toen we aankwamen waren we verkleumd.

Maar de lunch wachtte. En wat voor ééne! Gekookt door de Belgische meisjes, die in een groot lokaal onder beheer van een der dames het huishouden, dus ook het koken leeren.

De lunch was perfect en er was een „hot water bottle” want wij waren „transis de froid”.

Aan de lunch al kreeg ik een beetje begrip van wat zoo'n dorp beteekent! Maar bij den ommeganck leerde ik op zijn volle waarde schatten het werk dat daar gedaan wordt.

Dit is een socialistische maatschappij met een autocraat aan het hoofd en dáár is het me klaar en duidelijk geworden, dat zóó en zóó alleen het socialistische beginsel met succes toegepast kan worden.

Hier is de „gemeenschap” waarvoor ieder werkt, waarvan ieder leeft op identieke manier.

In het dorp zijn, behalve de priester, die „Vadertje” is voor allen en de dokter, dien ze ook allen graag mogen, nog verschillende onmisbare personages.

In de groote goed belichte naaischool zag ik de meisjes aan het werk. Sommigen werkten op de machine, anderen uit de hand, er waren er die merkten en zelfs borduurden, dat kán nu, nu alles van een leien dakje loopt en het hoogst noodige keurig wacht op nieuwe nooden, in de hooge kasten van het kleedingmagazijn.

Op breede tafels lagen onberispelijk genaaide hemden, broeken, onderlijfjes en schotsche blouses.

Behalve de meisjes, werken óók de vrouwen. Ieder maakt voor de gemeenschap één kleedingstuk per week, die uitgegeven worden naar behoefte.

De Directrice der naaischool is eene Belgische dame.

Je merkt er anders weinig van baasschap, alles gaat zoo rustig prettig, zoo vroolijk tevreden en allen schijnen me van zoo goeden wil.

Aan 't eind van de lange zaal zorgen twee kleeder makers voor de heerenkleeren en, ik zeg U, de pakken zien er keurig uit.

Een guitig jong helpt als leerling. Uit zijn oogen straalde één verlangen: „ook zoo'n pak,” en nauw was het over zijn lippen of als in een sprookje, werd zijn wensch verhoord.

Laat me even zeggen, dat de vrouwen, die door ziekte of kinderezorg niet op de naaikamer kunnen komen, haar werk thuis doen en het eens per week komen afleveren.

Van de naaischool gingen we naar de vakschool voor mannen en jongens. Daar leeren ongeveer 24

jongens van 16 tot 18 jaar, voor timmerman, draaier, smid, weet ik wat.

Zij werken, na de school doorloopen te hebben, met de volwassen werklui die ook nog een avond-vak-school kunnen bezoeken. aan houten huisjes, die gebouwd worden met het doel later in België in den eersten woningnood te voorzien. Verder is er in het dorp niets, wat niet in het dorp gemaakt werd.

Meubels en wat keurige, kachels, lampen, van alles en nog wat!

Er is een winkel, geëxploiteerd door iemand uit Ede, waar alles voorhanden is.

't Is voorbeeldig in orde en het werk geschiedt onder wezenlijk goede hygienische condities.

Het loon van iederen werker, man of vrouw, bedraagt *f* 2.— per week, van de leerlingen iets minder, verder krijgen de réfugiés van de Regeering *f* 0.35 of *f* 0.25 per hoofd per dag, hebben ze vrij woning, licht, vuur, school en desgewenscht 's avonds dans of gymnastiekles of les in het Fransch.

Voorts wordt veel gedaan aan sport, hoofdzakelijk voetbal en korfbal, terwijl ook een padvindersorganisatie in het leven geroepen is. Er is ook een „Studio” waar vier veelbelovende jongens werken. Op een allerslechtste piano (er moet ergens iemand zijn, die best een betere tijdelijk voor dit doel wil afstaan) tracht er een zijn pianostudies voort te zetten, zijn broer, een joch van zestien, is een buitengewoon knap teekenaar en het werk van twee andere jongelieden mag ook gezien worden.

's Avonds wordt, meen ik, in het atelier „soos” ge-

houden, er is een leeszaal met spelen en couranten, waar de mannen samen komen!

In den plasregen zijn we dit alles gaan zien, dit en het kerkje. Zoo'n stemmig dingske met 'n outertje waarop de naïve pronkjes toch vertelden van groote piëteit. 't Was er zoo stil en aandacht-eischend dat we even schrokken, toen we uit een ander gebouw, als 'n juichkreet een lied uit kinderkeelen hoorden opstijgen. De School!

Ook toen poseerde de schoolklas met zusters graag voor de fotograaf.

O, niet die welke wij in onze jeugd kenden en die we wraakzuchtig, „het hok” noemden. Zoo'n genoeglijke school als op oude Dickens-prenten, met voorhistorische banken – giften natuurlijk — en aardige platen. Maar alleen de banken waren oudmodel, verder kan de school in alles wedijveren met onze meest moderne inrichtingen, licht en lucht in overvloed.

De kleine Belgen volgen het Belgische leerprogramma en worden niet overwerkt.

Er zijn 150 leerlingen, jongens en meisjes, verdeeld over zes klassen.

Frappant is, hoe flink al dat jonge goedje er uit ziet. Wij mogen blijven en de lessen gaan door. Kindjes van zes zeggen versjes op. Heerlijk, zoo zonder eenig effectbejag nog — zoo passief —, van die versjes, waarvan je 20 jaar later opeens de heel diepe moraal begrijpt en dan blij bent, dat je ze eens leerde. De klassen worden door Belgen gehouden. Ze hebben zelf zoo'n schik in de kinders en al deze uitgewekenen, ze vormen één groote, minnende familie.

In één huisje kwamen we, keurig, comfortable, licht en vroolijk, daar was zoowaar de stille beeldhouwer Broekman met zijn vrouw uit Laren, die waren ook eens komen kijken op dezen regendag!

„Comme le monde est petit”, dan weer verder „Sst” zei Miss A. „here is a seven months baby!”

Een moedertje van dertig jaar. Negen kinders gehad waarvan er nog twee over en dit zevenmaandsch kindje in de eigengemaakte couveuse. Toch leuk! En er ontbrak niets aan. Integendeel, ik heb me laten vertellen dat er nog kleine perfecties aangebracht waren.

Even verder. In een ander huiske een oude moeder; van 88 jaar, toch nog meegevlucht. En trotsch zei ze: „Toen was ik nog goed ter been, maar de schrik, zie je”, Sneeuwig lag het haar om het mooi doorploegde

voorhoofd en vroom rustten haar handen in de schoot. Niet altijd toch, want fier liet ze ons bewonderen, de zoom van haar schort, dat ze nog zélf gemaakt had.

Het deed ons goed te zien hoeveel hier voor anderen is gedaan, goed vooral, omdat we zoo vaak twijfelen „kunnen we voor elkaar iets zijn”?

Die Miss A. is de ziel van heel het dorp.

Ze weet zoo precies hoe ze op haar manier moet aanpakken; ze weet zoo de anderen te brengen op haar diapason, dat is een zeer hoog, als van de echte „Friends”.

Zoo gingen we van huis tot huis, langs fleurige tuintjes, vol bloemen en groenten.

„Oh, een paar weken vroeger hadt ge moeten zien”, zei Miss A. „toen we onzen tuinwedstrijd hadden!” En enthousiast vertelde ze van de prijzen die precies naar de juiste personen gegaan waren. Enthousiasme, dat is er, bij allen bijna, dát maakt het er zoo heerlijk om rond te gaan.

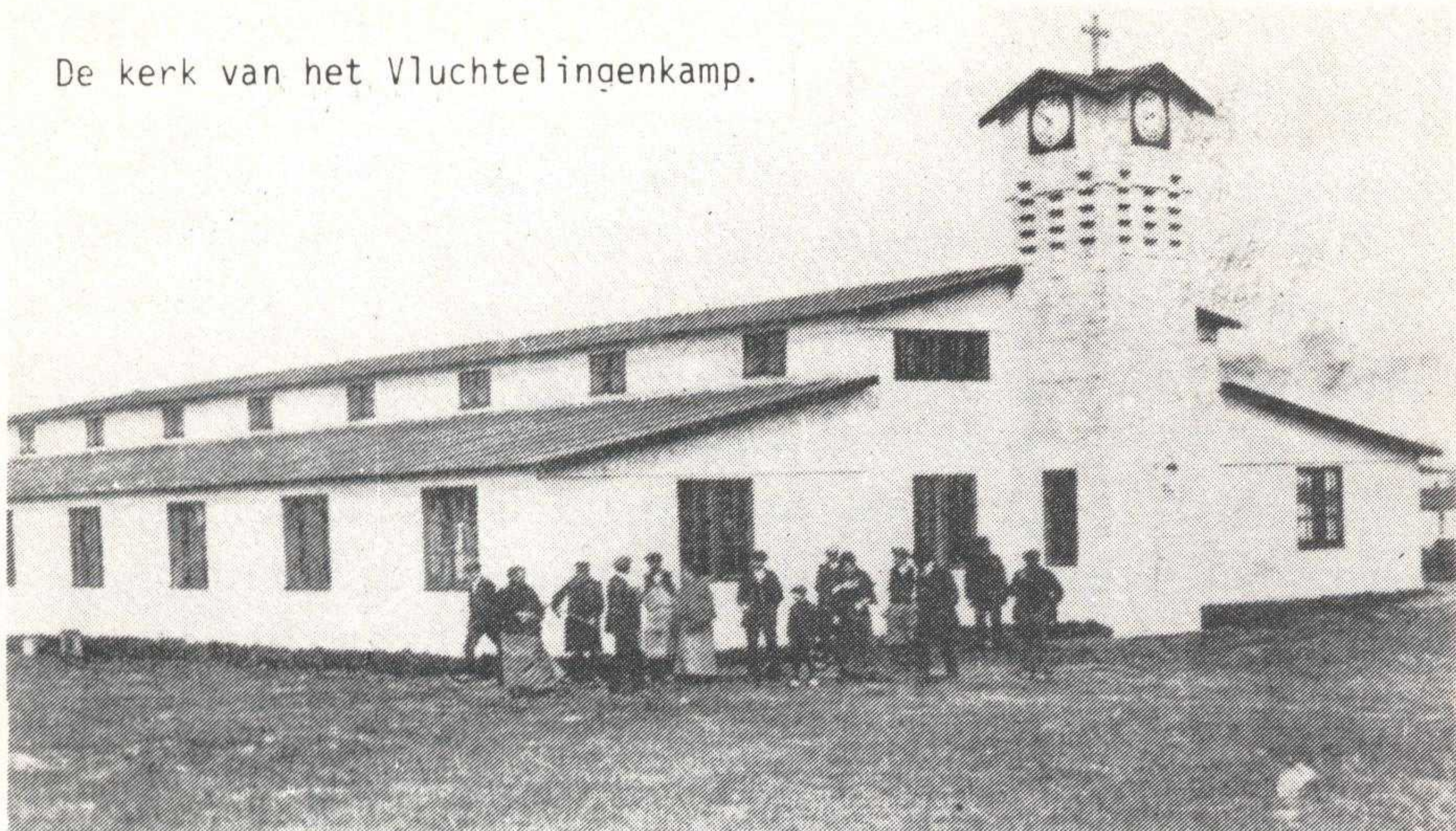
Enthousiasme voor alles en piëteit. Je moet zien hoe die huizekes onderhouden zijn; hoe ge er geen stofje vinden kunt, hoe de groote lokalen in orde zijn en hoe ieder deelneemt aan alles

We vroegen een vrouw: „We hooren dat jij naar Nunspeet wil?” Ze schrok zichtbaar. „Laat me als ’t U blijft hier” zei ze „Ik ben hier zoo gelukkig”.

Als ge denkt, wat dezen allen verloren hebben, is dit toch een bijna onbereikbaar resultaat.

Het Deensche dorp, waarvan de huisjes, door giften uit Denemarken ontvangen, zijn opgebouwd, is een Dorado voor de armen die zooveel missen en een

De kerk van het Vluchtelingenkamp.

blijvend resultaat van al wat hier voor hen gedaan wordt, dragen ze mee terug naar 't weer op te bouwen land, in 't lief souvenir aan veel goeds en nobels en in al wat ze weer leerden in het vreemde land.

't Was een tocht door regen en slijk, maar zoo zonnig om ál wat we zagen.

De tea was heerlijk en 't nadroomen werd te vroeg gestoord door de komst van 't rijtuig.

Het Deensche dorp der Belgen in Holland is een model voor een nieuwe maatschappij

EEN DAGJE BETUWE.....

Zoals reeds 29 maal eerder, gingen zo'n 45 leden van de Vereniging Oud-Ede samen een dag op stap. En zoals gebruikelijk waren allen die zich hadden aangemeld op de 23e mei vroegtijdig bij het museum aanwezig. Toen dan ook Adri de Groot stipt op tijd met de bus aan kwam rijden, ging ieder opgetogen de bus in, doch voordat er gereden kon worden was er eerst nog controle van de verkeersveiligheidsdienst. Gelukkig was alles in

orde en gingen we op weg, vol goede moed, met een goede bus en met een fijne chauffeur.

De tocht zou gaan via Rhenen en dan door de mooie Betuwe naar Leerdam.

Van de organisator, dhr D. de Nooy kregen we onderweg te horen wat er al zo van uur tot uur op het programma stond. Aangekomen in Leerdam hebben we allen de stuurmanskunst van onze chauffeur bewonderd in alle smalle straatjes op weg naar Hotel Lucullus, waar we koffie gingen drinken.

Na de koffie op naar de Glasfabriek waar we allerhartelijkst werden ontvangen door de rondleidster en waar we na een korte uiteenzetting over wat kristal nu eigenlijk is, een bedrijfsfilm hebben gezien over het zogenaamde tafelglas. Na de film werden we in de gelegenheid gesteld om de fabriek en wel voornamelijk de afdeling "kristal" te bezichtigen. Het kristal wordt allemaal nog handmatig vervaardigd en dan wordt je ook duidelijk waarom kristal zo aan de prijs is. Na afloop van de rondleiding was er gelegenheid tot het stellen van vragen, waarvan door diversen dan ook dankbaar gebruik werd gemaakt. Tevens kon men een kop koffie nuttigen in de Personeelswinkel waar ook nog de mogelijkheid was om één en ander te kopen. Na een korte rit met de bus belandden we bij het Glas-museum waar we heel mooie werkstukken van glas en kristal hebben gezien.

Om circa half één zijn we weer in de bus gestapt en op weg gegaan naar Geldermalsen, waar in Hotel De Gentel een uitgebreide koffietafel al uitnodigend op ons stond te wachten. En die koffietafel hebben we dan ook alle eer aangedaan.

Na deze versterking van de inwendige mens op naar Buren, waar we eerst aankwamen bij het Burgerweeshuis, waar nu het museum der Koninklijke Marechaussee is gehuisvest. Een prachtig gebouw van buiten, maar van binnen haast nog mooier met een deel nog van de geschiedenis van het weeshuis en de geschiedenis van het ontstaan van de Koninklijke Marechaussee. Prachtig om te zien en goed verzorgd.

Van dit Weeshuis of te wel museum der Koninklijke Mare-

Enkele leden van de Vereniging Oud-Ede bij het Boerenwagenmuseum in Buren.

chaussee naar het andere museum van de stad Buren, nl. het Boerenwagenmuseum. Sommige van ons gingen te voet door de prachtige oude straten, langs de goed geres- taureerde kerk, terwijl de anderen met de bus naar de eeuwenoude Stadspoort reden. Daar is het Boerenwagen- museum gehuisvest. Binnen kregen we een goede indruk, oon d.m.v. dia's, van wat nu een wagenmaker allemaal moet doen en welke gereedschappen er allemaal bij ko- men kijken, om een Boerenwagen te maken.

Ook waren de bokkewagen en de diverse boeren-gereed- schappen aanwezig.

Na dit museum te hebben bezichtigd weer in de bus, door de prachtige Betuwe naar Kesteren, waar we via de Rijnbrug bij Rhenen de Betuwe weer hebben verlaten om langs Elst en Amerongen te belanden in Hotel Darthui- zen te Leersum om nog een afzakkertje te halen.

Via de A12 zijn we daarna weer huiswaarts gereden en zo rond de klok van half zeven waren we weer bij het museum. Na deze dag met een goed gevuld programma wa- ren we wel moe maar zeer voldaan.

Rest nog een woord van dank aan de organisator van deze reis, de heer David de Nooy, die jammergenoeg al heeft laten weten dat dit reisje de laatste is geweest, die hij heeft georganiseerd.

Wij hopen dat zijn opvolger in deze dit met evenveel animo zal doen en danken hierbij nogmaals David de Nooy voor de voortreffelijke reisjes die hij voor Oud-Ede met zo'n goed resultaat heeft georganiseerd.

Jan Diepeveen.

In deze Zandloper mogen we de volgende nieuwe leden van de vereniging Oud-Ede welkom heten:

A.L. Gaazenbeek, Nwe Blaricummerweg 7 te Huizen NH,
B. de Goederen, Amsterdamseweg 16 te Ede,
F.A. Hoytink, Nettelhorst 33 te Ede,
A.J. Litjens, Sportlaan 30 te Ede,
D.J. Mallo, Jupiterweg 126 te Oss,
Mw J. Püper, 's-Gravelandseweg 86 te Hilversum,
C. Quint, Stationsweg 28c te Ede,
J. Schokker, Maanderweg 34 te Ede,
W. Teunissen, Wielewaallaan 20 te Ede,
J. Versteegt, Pr Hendriklaan 9 te Ede,
H. Voskuil, Heuvelsepada 34a te Ede,
Mw W.G. v. IJsseldijk, L. Henriëttelaan 142 te Ede.

DRUKWERK

Periodieken, jaarverslagen, tijdschriften,
brochures, folders, briefpapier, rekeningen,
formulieren in bloks, sets, enz.

BINDWERK

Inbinden van boeken en jaargangen
tijdschriften met goud- of kleurfolie-druk op
boekband.

Archief- en bibliotheekdozen.

Restauratie van antieke boeken en bijbels.

POSTVERZENDING

Vouwen en insteken van brieven e.d. in
enveloppen.

Adresseren - sorteren - bundelen.

Bijhouden van adressenbestanden en
leveren van adresplaatjes.

BRAND en BRANDBESTRIJDING te EDE tot het EIND 17e EEUW

-door Jaap Nijdam-

De weg van de Edese brandweer om uit te groeien tot het korps dat het anno 1984 geworden is; was er één met vele voetangels en klemmen.

Het verhaal dat voor u ligt gaat terug tot ver voor de tijd, dat er van een eerste "geordende" manier van brandblussing sprake was.

Niet eerder dan in het jaar 1554 werd een keizerlijke verordening van kracht die iets te maken had met brandbestrijding. Karel V stelde vanaf dat moment ondermeer het in brand steken van veengebieden strafbaar. Het plakkaat gelastte verder dat uit riet opgetrokken hutten die men in de veengebieden aantrof, moesten worden afgebroken. Ede lag tussen het hooggelegen Veluwemas-sief en de laaggelegen Gelderse Vallei.

De Veluwe was erg brandgevaarlijk door de eindeloze heidevlakten, waarmee ze werd bedekt. De Vallei bestond in die tijd nog grotendeels uit veengebieden, die -wanneer ze in brand raakten- soms weken, zo niet maanden bleven smeulen, om af en toe op de meest onverwachte momenten en plaatsen weer op te laaien.

De eerste Edese brandweer ontstond niet eerder dan in het jaar 1684, toen in een droge, hete zomer een groot deel van het dorp in vlammen opging.

In de eeuwen die de geboorte van die Edese brandweer vooraf gaan, zijn enkele maatregelen tot brandbestrij-

ding bekend. Over het algemeen was het platteland echter overgeleverd aan de macht van de sterkste. Dat hield in dat het dorp Ede in de middeleeuwen op verschillende manieren door vuur werd bedreigd of zelfs in vlammen opging.

Voor zover bekend, gaan in het vroegere ambt Ede -de tegenwoordige gemeente Ede- de oudste maatregelen met betrekking tot brand, brandgevaar, brandstichting en brandbestrijding terug tot het jaar 1334. In dat jaar bleken er in de streek regels te bestaan, die ten doel hadden de veenbranden in de turfwinningengebieden tegen te gaan, welke ten westen van Ede voorkwamen.

In andere archiefstukken uit het jaar 1340 wordt gesproken over het recht dat bos- en brandmeesters in dit gebied hebben, iemand te dwingen tot het betalen van een hoge boete, wanneer zo'n persoon werd betrapt bij het in brand steken van heidevelden.

De veenbranden en het in brand steken van de heidevelden hadden beide een verklaring: Naast de brandbaarheid van de stro-hutten waarin de bevolking van de veengebieden huisde, was de gewonnen turf minstens zo brandbaar. Om te drogen, stond het in lange, eindeloze rijen opgestapeld. Wanneer deze stapels turf vlam vatten, kon het vuur na verloop van tijd zelfs een gevaar gaan vormen voor de omringende gebieden. Smeulende turf was bijna niet te blussen en kon op ieder moment weer werkelijk gaan branden.

De heide werd vaak opzettelijk in brand gestoken. De schepers van de kuddes, waarvan er vroeger vaak tien-

tallen waren, hadden veel eerder de jonge heide nodig voor hun schapen, dan de oude. De enige manier om daar aan te komen, was het verkrijgen van jonge aanplant en dat verkreeg men het gemakkelijkst door de oude heide af te branden. In het jaar na de brand kon dan de jonge opkomende heide gaan dienen als nieuw voedergebied.

Bewuste brandstichting op andere wijze heeft ook in de middeleeuwen en later verschillende keren plaats gevonden.

In het jaar 1420 trok de toen al 78-jarige bisschop van Utrecht, Frederik van Blankenheim, op tegen Reinout IV, Hertog van Gelre. Het leger van de bisschop trok dwars door het zuidwestelijk deel van de Veluwe en de manschappen kwamen op die manier ook door het dorp Ede.

Tijdens deze tocht vernielde het krijgshaftige volk alles wat zij tegen kwamen en staken het daarna in brand.

Dat de manschappen van de kerkvorst zich zelfs aan een kerk te buiten gingen komt wel merkwaardig voor, omdat toch het hele bisdom van de Utrechtse bisschop was.

Temeer nog, omdat in 1467 de Hertog van Kleef met zijn manschappen door Ede trok in de richting van de stad Wageningen en daarbij het kerkgebouw niet aanviel.

De Hertog was in oorlog met zijn Gelderse collega en maakte in zijn notities gewag van de moed van de Edese bevolking. Hoewel ze veel geringer in aantal was en

nauwelijks de beschikking had over wapentuig, verzette men zich hevig tegen zijn manschappen. De Edese bevolking trok zich tenslotte terug op het kerkhof, dat als vrijplaats diende.

De Edenaren én het kerkgebouw ontsprongen hiermee de vernielzucht van het Kleefse Leger.

Dat kon van het dorp zelf niet gezegd worden. Net als 50 jaar daarvoor lag het opnieuw in de as.

Naast opzettelijke brandstichting kon ook blikseminslag gevolgen hebben die jaren en soms eeuwen later nog zichtbaar waren.

Blikseminslag kwam voor in de toren van de Edese Oude Kerk in het jaar 1634. Binnen zeer korte tijd stond niet alleen de toren in lichterlaaie, ook de kerk vatte vlam. Na verloop van tijd kwamen de klokken naar beneden en gingen de gebrandschilderde ramen verloren. Ook het dak kon op een gegeven moment het vlammenvuur niet meer weerstaan en stortte in. Met het dak kwam ook het torentje op het schip naar beneden. In tegenstelling tot de kerk die na herbouw in 1657 officieel weer in gebruik werd gesteld, werd het torentje in de 17e eeuw niet meer hersteld.

Niet eerder dan bij de restauratie-werkzaamheden in de zestiger jaren van deze eeuw kwam het torentje weer op haar plaats terug.

De buurt Veldhuizen gaf het ter gelegenheid van deze restauratie aan de kerk ten geschenke.

o-o-o-o-o-o-o-o-o

GLASSCHADE HERSTELLEN

JANSEN v/h de NOOY bellen

tel.: 16308

tevens verkoop en plaatsing van alle soorten glas.

SPIEGELS en GESLEPEN GLASPLATEN

ISOLATIEGLAS van THERMOPANE - POLYGLAS

of aluminium voorzetramen.

GLASHERSTEL JANSEN v/h de NOOY

Bettekamp 13-Ede tel.: 16308

SCHILDERSBEDRIJF de NOOY

**voor alle onderhoudswerken, zowel binnen- als
buitenwerk, sanswerk, sierpleister, sigmulto,
behangwerk en andere schilderswerkzaamheden.**

voor informatie

naar :

JANSEN

Bettekamp 13 - Ede

tel.: 16308

gelders-utrechtse spaarbank

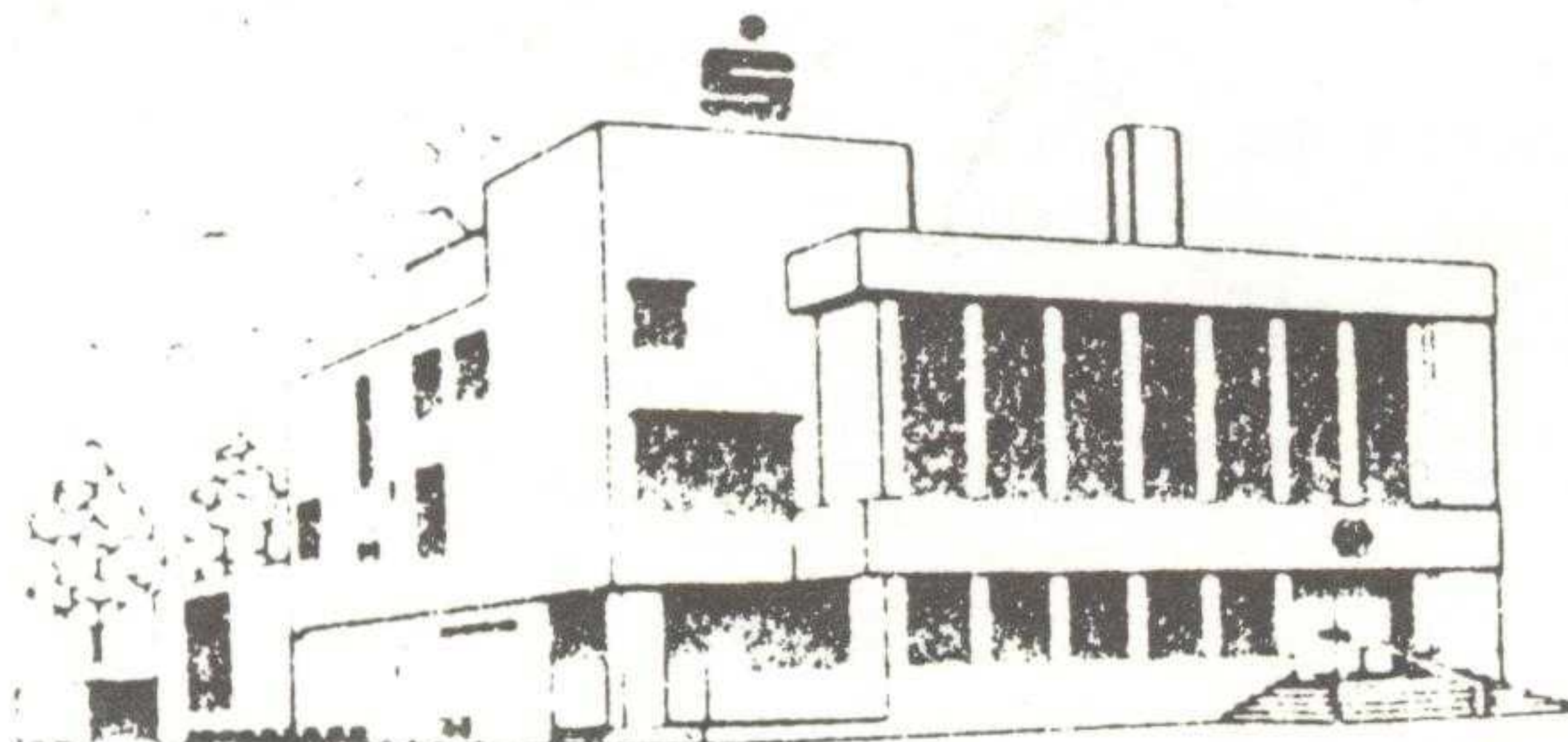
MEER DAN SPAARBANK ALLEEN !

De oudste financiële instelling in Ede, die ondanks haar
leeftijd met jeugdig élan actief blijft met een aan vandaag
aangepast dienstenpakket ook voor U !

'n Bondsspaarbank, moderne gezinsbank voor alle
bankzaken en verzekeringen.

Reeds sedert 1872 de vertrouwensinstelling
van vele duizenden spaarders.

VAN OUDSHER DE BANK VOOR ALLE MENSEN
DE BANK NU OOK VOOR U !

Hoofdkantoor
Telefoonweg 110-112 — EDE — Tel. 19020

5 kantoren in EDE — 10 kantoren in de Gemeente